

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. gruodžio 21 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Andžej Maciejewski (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas), Agnės Tiknūtės ir Donato Šerno, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Sunprojektai“ kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. gegužės 18 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Sunprojektai“ ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Pajūrio žuvėdra“ dėl skolos ir netesybų priteisimo ir atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „Pajūrio žuvėdra“ priešieškinį dėl projektavimo darbų sutarties pagrindu sumokėtų sumų (nuostolių) bei delspinigių priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių ieškinio senaties pradžios momento nustatymą ir įrodymų vertinimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė priteisti iš atsakovės 10 673 Eur skolą už atliktus projektavimo darbus, 10 000 Eur baudą (netesybas), 6 proc. procesines palūkanas ir visų patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovė nurodė, kad su atsakove buvo sudariusi projektavimo darbų sutartį, pagal kurią įsipareigojo suteikti atsakovei daugiabučių gyvenamųjų namų komplekso, adresas: Vakaro g. 5, Palanga, projekto parengimo paslaugas; I-uoju etapu techninis darbo projektas turėjo būti pateiktas atitinkamoms institucijoms derinti iki 2018 m. lapkričio 30 d. Ieškovė parengė daugiabučio gyvenamojo namo projektą ir jį pateikė derinti atitinkamoms institucijoms, tačiau vienos pastabos negalėjo ištaisyti – nepateiktas įvažiavimo į sklypą projektinis sprendinys. Palangos miesto savivaldybės administracijos Architektūros ir teritorijų planavimo skyrius nesutiko suderinti projekto sprendinių dėl įvažos, nesant parengto Vakaro gatvės tiesinio statybos projekto. Sutarties vykdymo metu ieškovė ne sykį įspėjo atsakovę apie nuo jos nepriklausančias aplinkybes, dėl kurių užsakytas projektavimo darbų (rangos) rezultatas nebus pasiektas. Atsakovei neįvykdžius Palangos miesto savivaldybės administracijos iškeltos sąlygos, ieškovė negalėjo įvykdyti (užbaigti) savo sutartinių prievolių, t. y. suderinti projekto su atitinkamomis institucijomis ir gauti statybos leidimo statybos darbams pradėti. Sutartiniai teisiniai santykiai tarp šalių yra nutrūkę, todėl ieškovė mano, kad atsakovė privalo sumokėti 10 673 Eur už faktiškai ieškovės atliktus darbus bei 10 000 Eur netesybas.
4. Atsakovė 2022 m. kovo 18 d. priešieškiniu prašė priteisti iš ieškovės 55 316,50 Eur nuostolių atlyginimą, 1991,39 Eur delspinigius, 6 proc. procesines palūkanas ir visų patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
5. Atsakovė nurodė, kad ieškovė, būdama kompetentinga projektuotoja, dar iki sutarties pasirašymo susipažinusi su projektine užduotimi, privalėjo numatyti ir informuoti atsakovę apie trūkstamus dokumentus ar veiksmus, gatvės, kuria turi būti įvažiuojama į sklypą, projekto nebuvimą, galimai būtinas patirti papildomas dideles tiek laiko, tiek finansines sąnaudas, susijusias su susisiekimu projektine dalimi, taip pat gavusi šiuos duomenis (apie suprojektuotą privažiavimą nebuvimą) ir žinodama, kad be suprojektuoto gatvės privažiavimo priimto projekto įgyvendinimas apskritai nėra įmanomas, privalėjo atsakyti sudaryti tokią sutartį. Atsakovė yra sumokėjusi ieškovei iš viso 55 316,50 Eur, šiuos vertino kaip ieškovės neteisėtais veiksmais (neveikimu) padarytus nuostolius ir prašė priteisti jų atlyginimą iš ieškovės, nes ši per statybe nurodytą laikotarpį taip ir nepasiekė sutartimi nustatyto rezultato, sutarties įvykdymas atsakovei, praradus investuotoją, nebeturį prasmės.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Plungės apylinkės teismas 2023 m. vasario 1 d. sprendimu ieškinį atmetė, priešieškinį tenkino iš dalies: priteisė atsakovei iš ieškovės 27 658,25 Eur nuostolių atlyginimo, 995,70 Eur delspinigių, 6 proc. procesines palūkanas bei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą; kitą priešieškinio dalį atmetė.
7. Teismas nustatė šias faktines aplinkybes:
 - 7.1. 2017 m. gruodžio 4 d. šalys sudarė projektavimo darbų sutartį, kuria ieškovė įsipareigojo suteikti atsakovei daugiabučių gyvenamųjų namų komplekso, adresas: Vakaro g. 5, Palanga, projekto parengimo paslaugas;
 - 7.2. I-uoju etapu techninis darbo projektas turėjo būti pateiktas atitinkamoms institucijoms derinti iki 2018 m. lapkričio 30 d.;
 - 7.3. Ieškovė per informacinę sistemą „Infostatyba“ keturis kartus (2019 m. gegužės 28 d., birželio 17 d., liepos 8, 9 d.) teikė prašymus išduoti statybą leidžiantį dokumentą ir visus keturis kartus prašymas buvo atmestas;
 - 7.4. Palangos miesto savivaldybės administracija nepritarė ieškovės parengtam statybos projektui nurodžiusi šiuos trūkumus:
 - 1) bendruosiuose statinio rodikliuose pateikti rodikliai neatitinka suderintų projektinių pasiūlymų ir projekto sprendinių – intensyvumas po II etapo, aukštų skaičius, pastato aukštis;

- 2) nepateiktas įvažiavimo į sklypą projektinis sprendinys, taip pat gretimo sklypo valdytojo sutikimai dėl įvažiavimo ir sklypo dangų įrengimo prie sklypo ribų;
 - 3) nepateikti sklypo dangų, privažiavimų ir aikštelių matmenys, sklypo susisiekimo sprendiniai nenustato galimybės privažuoti prie pastatų specialiajam transportui, dangų planas neatitinka eismo sprendinių;
 - 4) nepateiktas buitinių atliekų konteinerių aikštelės apsaugos nuo lietaus kritulių sprendinys (minimalūs komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kokybės reikalavimai III sk. 9.1 p. reikalavimai);
 - 5) pateiktas neaiškus sprendinys dėl vaikų žaidimų aikštelės įrengimo šiame etape; nepateikta projektuojamo reljefo prie žaidimo aikštelių sprendinių atitiktis STR 2.02.01:2004 ir saugaus naudojimo reikalavimams;
 - 6) projektuojamas apželdinimas prie šiaurinės sklypo ribos ir projektuojamos automobilių aikštelės neatsižvelgia į projektinių pasiūlymų viešo svarstymo kaimynų pastabas;
 - 7) projektuojamu vertikaliu sklypo planu nustatomas paviršinių nuotekų nubėgimas į gretimus sklypus, tuo pažeidžiant gretimų žemės sklypų savininkų interesus;
 - 8) stogų dangos spalvinis sprendimas neatitinka suderintų projektinių pasiūlymų sprendinių, nepateikta balkonų atitvarų medžiagiškumas ir spalvinis sprendimas;
 - 9) statinio projekte turi būti nurodyta: planuojamas statybinių atliekų kiekis (svorio vienetais) pagal atskiras statybinių atliekų rūšis; planuojami susidarysiančių statybinių atliekų pagal atskiras statybinių atliekų rūšis tvarkymo būdai, neapdorotų statybinių atliekų sunaudojimo būdai;
- 7.5. šalių sutarties tikslas buvo toks daugiabučių gyvenamųjų namų komplekso projekto parengimas, kad jo pagrindu būtų gautas statybą leidžiantis dokumentas;
- 7.6. pagal ieškovės parengtą projektą statybą leidžiantis dokumentas nebuvo gautas, tokiu būdu nebuvo pasiektas ir sutarties tikslas;
- 7.7. suėjus sutarties I-ojo etapo terminui šalys vis dar bandė spręsti susidariusią situaciją geranoriškai, tačiau, to nepavykus padaryti, 2021 m. rugsėjo 17 d. ieškovė grąžino atsakovei savo darbo rezultata (parengtą projektą tokios apimtys, kokios jis parengtas), o atsakovė 2021 m. rugsėjo 24 d. atsisakė jį priimti kaip netinkamą.
8. Teismas atmetė ieškovės prašymą taikyti ieškinio senatį atsakovės pareikštam priešieškiniui, nusprendęs, kad atsakovei tapo galutinai aišku apie jos teisių pažeidimą (kad nebuvo pasiektas sutarties tikslas gauti statybą leidžiantį dokumentą) ne vėliau kaip 2021 m. rugsėjo 17 d., kai ieškovė grąžino atsakovei savo darbo rezultata, todėl ši diena laikytina ieškinio senaties termino pradžia. Teismas nesutiko, kad senaties terminas turėtų būti skaičiuojamas nuo 2018 m., kai nebuvo gautas statybos leidimas, nes šalys tęsė bendradarbiavimą ir derybas. Teismas pripažino, kad atsakovė nepraleido sutrumpinto trejų metų ieškinio senaties termino (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.125 straipsnio 8 dalis).
9. Teismas konstatavo, kad ieškovės parengtas projektas yra nekokybiškas ir neatitinka teisės aktų reikalavimų. Šią išvadą teismas padarė, be kita ko, vadovaudamasis atsakovės į bylą pateikta eksperto (specialisto) Nerijaus Beigos išvada, kurioje nurodyta, kad parengtas projektas yra ne visos sudėties: į projektą neįtraukta susisiekimo dalis, dėl kurios savivaldybė neišdavė leidimo; projekte nėra pateikiama jokių suderinimų, sutikimų dėl numatomų statybos darbų gretimame žemės sklype; projekte iki galo neišspręsti teisės aktuose nustatyti reikalavimai, t. y. projekto rengimo metu nesuderinti įvažos ir inžinerinių tinklų tiesimo ir prijungimo klausimai, nepateikiami savininkų sutikimai ir reikiami pritarimai; taip pat projektas nėra tokios apimtys, kokią nustato STR 1.04.04:2017, t. y. neįtraukti reikiami dokumentai ir derinimai, sutikimai. Byloje nėra jokių objektyvių duomenų, kurie leistų suabejoti eksperto turima kvalifikacija.
10. Teismas pažymėjo, kad ieškovė neteigė ir neįrodinėjo, jog ji, susipažinusi su atsakovės pateiktais duomenimis dėl planuojamo techninio projekto, neturėjo galimybės, iki pradėdama kurti techninį projektą, nustatyti, jog gali kilti klūčių ir nesklandumų, susijusių su galimybe patekti į atsakovės sklypą. Byloje nėra duomenų, kad tokia informacija ieškovei buvo nepasiekama, todėl teismas nusprendė, jog ieškovė, kaip profesionali projektuotoja, turėjo galimybę nustatyti, kad atsakovės planuojamo daugiabučių namų komplekso projektui bus reikalinga suprojektuoti ir susisiekimo dalį, nustatant privažiavimą iki sklypo, juolab kad gatvė, iš kurios pagal projektą turėjo būti nustatytas privažiavimas, nebuvo suprojektuota kaip inžinerinis statinys. Ieškovė į bylą nepateikė jokių įrodymų, kuriais grindžia savo teiginį, kad atsakovei buvo perduotas kokybiškai ir pagal teisės aktų reikalavimus parengtas projektas.
11. Atsakovė 2019 m. kovo 22 d. perdavimo–priėmimo aktu pritarė ieškovės parengto projekto sprendiniams bei jo pateikimui į informacinę sistemą „Infostatyba“. Atsižvelgiant į bylos aplinkybes ir į tai, kad ieškovė yra savo srities profesionalė, atsakovė pritarimą projekto sprendiniams ir jo pateikimui atsakingoms institucijoms derinti vertino kaip sutartinių įsipareigojimų įprasmimą ir siekį kuo greičiau gauti statybą leidžiantį dokumentą.
12. Spręsdamas dėl atsakovės kaltės dėl sutarties neįvykdymo laipsnio, teismas pažymėjo, kad atsakovė veikia 26 metus, o įmonės direktorius Tadas Daunys vadovauja ir kitoms įmonėms, susijusioms su statybos ir griovimo darbais, taigi, negalima teigti, kad atsakovė buvo visiškai naujokė ir neturinti patirties statybų versle, tačiau teismas sutiko, kad projektavimo srityje ji nėra profesionalė. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad atsakovė nepasinaudojo Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 27 straipsnio 28 dalyje įtvirtinta galimybe apskusti sprendimą neišduoti statybą leidžiančio dokumento teismui. Vis dėlto atsakovė bendradarbiavo ir buvo suinteresuota kuo greičiau užbaigti projektą, gauti statybos leidimą ir pradėti statybos darbus. Teismas nusprendė, kad sutarties neįvykdymą ir jos tikslo nepasiekimą lėmė abiejų šalių, kurios abi yra verslininkės, veiksmai, todėl riziką dėl projektavimo darbų vykdymo paskirstė lygiomis dalimis.
13. Teismas, įvertinęs, kad atsakovė reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo sieja su projektavimo darbų trūkumais, nurodė, kad atsakovei byloje tenka pareiga įrodyti ieškovės neteisėtus veiksmus, patirtus nuostolius ir priežastinį ryšį. Ieškovės neteisėtais veiksmais teismas pripažino sutartinių įsipareigojimų netinkamą įvykdymą – techninio projekto, neatitinkančio teisės aktų reikalavimų, parengimą ir statybą leidžiančio dokumento negavimą.
14. Atsižvelgdamas į tai, kad sutartis yra nutraukta, jos rezultatas nepasiektas, teismas atsakovei priteisė 995,70 Eur netesybas, t. y. sutartyje nustatytus delspinigius nuo priteistos sumos (27 658,25 Eur × 0,02 proc. × 180 dienų).
15. Klaipėdos apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal abiejų šalių apeliacinius skundus, 2023 m. gegužės 18 d. nutartimi pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą ir atsakovės priešieškinį tenkino visiškai.
16. Apelacinės instancijos teismas akcentavo, kad Palangos miesto savivaldybės veiksmai, sprendžiant klausimą dėl statybą leidžiančio dokumento išdavimo, nėra šios bylos nagrinėjimo dalykas, tarp sprendžiamo klausimo ir Palangos miesto savivaldybės materialinių teisių ir pareigų nėra pakankamo (glaudaus) teisinio ryšio, todėl jos į procesą kaip trečiojo asmens neįtraukė.
17. Apelacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada dėl ieškinio senaties termino pradžios momento; pripažino, kad atsakovė nepraleido sutrumpinto vienerių metų ieškinio senaties termino (CK 6.667 straipsnio 1 dalis).
18. Teismas pažymėjo, kad sutartimi ieškovė įsipareigojo ne tik parengti techninį darbo projektą, bet ir pateikti jį atitinkamoms institucijoms derinti, kad būtų gautas statybą leidžiantis dokumentas; gauti prisijungimo sąlygas bei statybą leidžiantį dokumentą.

19. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, sprendimą neišduoti statybą leidžiančio dokumento (per atsakovę) turėjo teisę apskusti ir ieškovė, kuriai, kaip profesionaliai projektuotojai, buvo suteikti įgaliojimai ne tik rengti techninį darbo projektą, bet ir per informacinę sistemą „Infostatyba“ teikti prašymus išduoti statybą leidžiantį dokumentą. Ieškovė tiesiogiai dalyvavo šiame procese, be to, kaip profesionali specialistė turėjo pakankamai žinių spręsti, ar Palangos miesto savivaldybės sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas ir ar reikia tokių sprendimų skusti. Byloje nėra duomenų, kad ieškovė būtų informavusi atsakovę apie būtinybę skusti sprendimus, kurių pagrindu būdavo atsisakoma išduoti statybą leidžiantį dokumentą, todėl šios aplinkybės teismas nelaikė pakankama teigti, jog statybą leidžiantis dokumentas neišduotas dėl atsakovės kaltės.
20. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad atsakovė, pasirašydama sutartį su ieškove, tikėjosi plėtoti nekilnojamojo turto projektą pastatant daugiabučius namus, o tai, kad bendradarbiavimas buvo išskirstytas į atskirus etapus, šio tikslo nepaneigia. Teismas konstatavo, kad dalies ieškovės atliktų darbų rezultatas atsakovės visiškai netenkino. Byloje nėra ginčo, kad atsakovės lūkestis gauti įstatymų reikalavimus atitinkantį techninį darbo projektą ir statybą leidžiantį dokumentą nebuvo įgyvendintas, nors būtent ieškovė prisiėmė įsipareigojimą vykdyti atsakovės parengtą užduotį. Nors ieškovė teigia, jog jos parengtas techninis darbo projektas atitinka įstatymų reikalavimus, tačiau tokius ieškovės teiginius paneigia tai, jog statybą leidžiantis dokumentas nebuvo gautas.
21. Ieškovė kritikuoja eksperto (specialisto) išvadą, tačiau jokių objektyvių įrodymų, kurie pagrįstų ieškovės išsakomą kritiką, į bylą nepateikė. Priešingai, į bylą pateikti duomenys, kad ekspertas N. Beiga yra įrašytas į teismo ekspertų sąrašą, turi reikiamus kvalifikacijos atestatus. Ieškovė kitų specialistų išvadų neteikė, neprašė skirti ekspertizės nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teisme, tik deklaratyviais teiginiais kritikavo eksperto išvadą. Apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo abejoti eksperto išvadomis, kurias patvirtina ir kiti byloje esantys rašytiniai įrodymai (Palangos miesto savivaldybės administracijos atsisakymai išduoti statybą leidžiančius dokumentus).
22. Apeliacinės instancijos teismas atkreipė dėmesį, kad 2018 m. birželio 20 d. statinio projektavimo užduotyje nurodyta, jog pateikimas į žemės sklypą nustatytas iš sklypo Vakaro gatvėje. Teisėjų kolegijos vertinimu, tai reiškia, kad ieškovė, prieš pradėdama rengti techninį darbo projektą, ne tik galėjo, bet ir privalėjo pasitikslinti duomenis, ar projektavimo užduotyje nurodytas pateikimas į ginčo žemės sklypą bus įmanomas ir ar tam nereikia atlikti papildomų darbų. Jei būtų patikslinusi informaciją, ieškovė būtų nustatčiusi ateityje kilsiančias kliūtis, susijusias su patekimu į ginčo žemės sklypą, todėl būtų privalėjusi informuoti atsakovę apie susidariusią padėtį, taip išvengiant galimų nuostolių. Tačiau ieškovė prisiėmė vykdyti atsakovės užduotį, nepatikrinusi su šia užduotimi susijusių aplinkybių, ir, parengusi techninį projektą, negavo statybą leidžiančio dokumento, dėl to yra kalta dėl atsakovei kilusios žalos.
23. Tai, kad atsakovė dalyvavo derybose, tačiau, nesuradus abiem pusėms tinkamo sprendimo, nusprendė nebetęsti bendradarbiavimo, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, negali būti laikoma atsakovės kalte dėl nutrūkusių sutartinių teisinių santykių ar žalos atsiradimo.
24. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad atsakovė net iš dalies negavo to, ką tikėjosi gauti pagal šalių sutartį. Byloje nėra objektyvių duomenų, patvirtinančių, kad tam tikros techninio projekto korekcijos ar kiti su statybą leidžiančio dokumento gavimu susiję veiksmai sudarytų galimybę panaudoti ieškovės parengtą techninį projektą pagal paskirtį. Teismas nusprendė, kad atsakovė negavo to, ką tikėjosi gauti pagal šalių sutartį, nes ieškovės darbų rezultatas negali būti įgyvendintas, todėl taikė CK 6.665 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytą užsakovo teisių gynimo priemonę ir darbų kainą sumažino iki nulio, ir atsakovei iš ieškovės priteisė 55 316,50 Eur nuostolių atlyginimo.
25. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo esant visas ieškovės civilinės atsakomybės sąlygas: ieškovė atliko neteisėtus veiksmus, nes kaip projektuotoja profesionalė turėjo gebėti įvertinti atsakovės parengtą projektavimo užduotį, tačiau, šių veiksmų neatlikusi, parengė techninį projektą su trūkumais ir negavo statybą leidžiančio dokumento; egzistuoja priežastinis ryšys tarp ieškovės veiksmų ir atsakovei kilusios žalos, nes jei ieškovė savo pareigas būtų atlikusi tinkamai, ji būtų išsiaiškinusi galinčias kilti kliūtis, o informavus atsakovę būtų buvę išvengta nuostolių.
26. Teisėjų kolegija taip pat konstatavo, kad ieškinio senaties terminas reikalavimui dėl delspinigių nėra praleistas.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

27. Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Plungės apylinkės teismo 2023 m. vasario 1 d. sprendimą ir Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. gegužės 18 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – ieškinį tenkinti, o priešieškinį atmesti. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
 - 27.1. Bylą nagrinėję teismai netinkamai taikė ir aiškino ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas – neteisingai nustatė ieškinio senaties termino pradžios momentą. Atsakovė nuostolius kildina iš to, kad sutartyje nustatytu terminu jai nebuvo perduotas tinkamos kokybės techninis darbo projektas ir jo pagrindu išduotas statybą leidžiantis dokumentas. Tačiau, ieškinio senaties terminas turėjo būti nustatomas remiantis objektyviais kriterijais ir CK 1.127 straipsnio 2 dalies nuostatomis. Projektavimo rangos teisiniam santykiams taikytinas sutrumpintas vienerių metų ieškinio senaties terminas (CK 6.667 straipsnio 1 dalyje). Atsakovė apie savo teisių pažeidimą objektyviai galėjo suvokti tuomet, kai sutartyje nustatytu terminu (2018 m. rugsėjo 24 d.) nebuvo gautas statybą leidžiantis dokumentas. Atsakovei priešieškinį pareiškus tik 2022 m. kovo 18 d., ieškinio senaties terminas dėl nuostolių atlyginimo buvo praleistas daugiau kaip dvejus metus. Nepaisant po 2018 m. lapkričio 24 d. vykusio šalių bendravimo (susirašinėjimo), atsakovė dar 2019 m. spalio 3 d. pretenzijoje konstatavo, jog, būtent suėjus projektavimo terminams ir ieškovei neatlikus pavesių darbų, sutartį ji laikė nebegaliojančia, nurodė dėl esminių sutarties sąlygų pažeidimo patirianti nuostolių.
 - 27.2. Bylą nagrinėję teismai taip pat visiškai nenustatinėjo delspinigių skaičiavimo laikotarpio, pradžios ir pabaigos momentų, nepagrįstai netaikė ieškinio senaties delspinigių reikalavimui, kuris pareikštas praleidus sutrumpintą šešių mėnesių ieškinio senaties terminą. Net ir laikant, kad atsakovė apie savo pažeistą teisę sužinojo 2021 m. rugsėjo 17 d., ieškinio senaties terminas yra praleistas.
 - 27.3. Bylą nagrinėję teismai, sprenddami dėl projektavimo rangos sutarčių (ne)tinkamo įvykdymo, pažeidė įrodinėjimą bei įrodymų vertinimą reglamentuojančias teisės normas (CPK 176–185 straipsniai), nes tam tikras atsakovei privalomas įrodyti faktines aplinkybes tiesiog preziumavo, be to, vertindami priežastis, nulėmusias statybos leidimo neišdavimą, visiškai neįvertino, kad savivaldos institucijos reikalavimų suprojektuoti viešosios infrastruktūros statinį (gatvę), esantį valstybinėje žemėje, ieškovė negalėjo įgyvendinti be atsakovės valios ir veiksmų, jai nesudarius trišalės gatvės projektavimo sutarties. Bylą nagrinėję teismai, pažeisdami esminius civilinio proceso principus, įrodinėjimo taisykles, nepagrįstai konstatavo (preziumavo) esminę civilinio ginčo faktinę aplinkybę – kad sutarties sudarymo metu ieškovei buvo ar turėjo būti žinoma, jog egzistuoja būtinybė parengti atskirą Vakaro gatvės tęsinio projektą. Nepagrįstai konstatavus esminę civilinio ginčo faktinę aplinkybę buvo nepagrįstai išplėstos ieškovės kaip verslininkės sutartinės civilinės atsakomybės ribos. Byloje nėra nė vieno įrodymo, o atsakovė net nebandė įrodinėti, kad Palangos miesto savivaldybės administracijos reikalavimas parengti atskirą Vakaro gatvės (kaip atskiros inžinerinio statinio) tęsinio statybos projektą buvo ar turėjo būti žinomas ieškovei sutarties sudarymo metu. Priešingai, ieškovės parengto projekto atitiktis teisės aktams bei atsakovės poreikiams patikrinimo tikslu atsakovė kreipėsi ir į atitinkamus šios srities specialistus, turinčius tam reikiamą, atestatais patvirtintą kvalifikaciją, ir jie nė vienu žodžiu neužsirišė apie tai, kad projektas turi trūkumą, kurį byloje nurodė atsakovė ir jos samdytas ekspertas – kad projektas parengtas ne visos sudėties: į projektą neįtraukta susisiekimo dalis, dėl kurios savivaldybė neišdavė leidimo. Tai, kad atsakovės samdyti specialistai neįžvelgė tokio trūkumo, leidžia daryti išvadą, kad tokio savivaldybės ir Nacionalinės žemės tarnybos reikalavimo, koks buvo nurodytas (kad reikės suprojektuoti gatvę), nebuvo įmanoma numatyti net ir profesionalams; toks darbas ieškovei nebuvo nustatytas šalių pasirašytoje techninėje užduotyje. Tačiau tai nekludė abiejų instancijų teismams tiesiog konstatuoti, kad minėta faktinė aplinkybė jau

sutarties sudarymo metu buvo žinoma ir privalėjo būti įvertinta. Dėl šios priežasties laikytina, kad ieškovės neteisėti veiksmai net nebuvo įrodyti teisme. Atsakovė net neįrodinėjo, jog klūtys vykdyti sutartį jau egzistavo sutarties sudarymo metu arba kad jas ieškovė privalėjo numatyti.

- 27.4. Net jei būtų pripažinta, kad ieškovė turėjo iš anksto numatyti, jog statybos leidimui gauti bus iškeltas toks reikalavimas kaip viešosios infrastruktūros statinio suprojektavimas privataus plėtotėjo lėšomis, tai sprendami, kokios priežastys lėmė, kad statybos leidimas nebuvo išduotas, teismai turėjo įvertinti, bet neįvertino šių itin svarbių ieškovės civilinei atsakomybei kilti aspektų: kad minimas institucijų reikalavimas (nevertinant jo teisėtumo ir pagrįstumo) nebuvo absoliuti klūtis gauti statybos leidimą (tereikėjo, kad atsakovė pasirašytų savivaldybės siūlomą trišalę sutartį ir suprojektuotą tą gatvę) (CK 6.38 straipsnio 3 dalis, 6.200 straipsnio 2 dalis, 6.208 straipsnio 5 dalis, 6.704 straipsnio 3 punktas); kad ieškovė, nesant atsakovės valios sudaryti tokią trišalę sutartį, negalėjo to padaryti ir nuo ieškovės valios nebe priklausė tolimesnės galimybės gauti statybos leidimą; kad pirmos dvi aplinkybės įrodo, jog atsakovės nuostoliai dėl neįgyvendinto projekto kilo ne tiek ar ne tik dėl to, kad ieškovė dar sudarant sutartį ar rengiant techninę užduotį nenumatė tokių būsimų institucijų reikalavimų, bet dėl pačios atsakovės nebendradarbiavimo ir neveikimo (CK 6.253 straipsnio 1, 5 dalys). Atsakovės atsisakymas pasirašyti trišalę sutartį su savivaldybe ir buvo priežastis, dėl kurios ieškovė negalėjo gauti statybos leidimo.
28. Atsiliepimu į kasacinį skundą atsakovė prašo jį atmesti ir Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. gegužės 18 d. nutartį palikti nepakeistą; priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:
- 28.1. Ieškovės pozicija bylos nagrinėjimo metu yra nenuosekli, kasaciniame skunde ji taip pat pateikia visiškai naujų faktinių aplinkybių, kurių niekada neteigė ir jokių tai patvirtinančių duomenų byloje nėra, pavyzdžiui, kad jai pačiai sutarties sudarymo metu nebuvo žinomos faktinės aplinkybės, klūtys, dėl kurių nebūtų įmanoma įvykdyti sutartį ir šias aplinkybes, t. y. kad atsakovė turėtų tai įrodyti. Apeliaciniame skunde ieškovė pakeitė poziciją dėl ieškinio senaties skaičiavimo bei jo pagrindo, nors įstatymas imperatyviai draudžia apeliacinį skundą grįžti aplinkybėmis, kurios nebuvo nurodytos pirmosios instancijos teisme.
- 28.2. Ieškovės kasacinis skundas yra pateiktas antrą kartą remiantis tais pačiais motyvais bei pagrindais. Pirmąjį paduotą skundą, kurio motyvai bei pagrindai buvo analogiški, buvo atsisakyta priimti. Kasacinio skundo argumentų bei jo (ne)priimtino konstatavimas negali skirtis priklausomai nuo kasacinio skundo pateikimo laiko bei atrankos kolegijos sudėties, įvertinus tai, kad kasacinio teismo viena esminių paskirčių yra vienodas teisės aiškinimas bei taikymas. Kasaciniame skunde pateiktas ieškovės subjektyvus įvykio aplinkybių vertinimas, ieškovė tiek tas pačias aplinkybes, tiek ir jų vertinimą nuolat keičia. Kasacinio skundo argumentai neatitinka kasaciniam skundui keliamų reikalavimų, aplinkybių pakartotinis (kitoks) nustatymas ar vertinimas kasaciniame teisme nėra galimas. Kasaciniame skunde nenurodoma, kuo, ieškovės požiūriu, pasireiškė netinkamas įrodymų tyrimas teisme, kokie įrodymai teismo buvo įvertinti pažeidžiant jų vertinimo taisykles ir kuo pasireiškė toks pažeidimas. Kasaciniame skunde nebuvo atsižvelgta į kasacinio proceso specifiką, t. y. reikalavimą nurodyti konkrečius kasacinio pagrindus bei juos patvirtinančius teisinius argumentus, niekaip nėra pagrindžiamas nukrypimas nuo suformuotos kasacinio teismo praktikos. Dėl to kasacinis skundas net negalėjo būti priimtas.
- 28.3. Po apeliacinės instancijos teismo nutarties priėmimo ieškovė kreipėsi į teismą prašydama išdėstyti priteistos sumos sumokėjimą, tačiau šis prašymas buvo atmestas, teismams konstatavus, kad ieškovė nededa pastangų kuo greičiau atsiskaityti su atsakove, siekia tapti nemoki. Vykdyimo procese šalys jau išsprendė kilusį ginčą 2023 m. birželio 29 d. taikos sutartimi, kurią abi šalys buvo pradėjusios vykdyti. Kasaciniame skunde ieškovė nenurodo, kad kokiu nors būdu nesutinka su šalių pasirašyta taikos sutartimi ir kad ji nagrinėjama atveju dėl kokių nors priežasčių netaikytina ar neturėtų būti vykdoma.
- 28.4. Ieškovė ieškinio senaties skaičiavimo pradžią susiejo su 2018 m. rugsėjo 24 d. tik kasaciniame skunde. Ankstesniuose procesiniuose dokumentuose tiek ieškinio senaties skaičiavimo pradžia, tiek faktinės aplinkybės, nuo kurių turėtų būti padėtas skaičiuoti ieškinio senaties terminas, tiek ir pats ieškinio senaties skaičiavimo terminas, taip pat ginčo atveju taikytinos teisės normos nuolat kito. Atsakovė priešiškinyje savo reikalavimus siejo ne su praleistu terminu sutarčiai įvykdyti, o su tuo, kad: 1) ieškovė nepasiekė sutartyje nustatyto galutinio rezultato – statybos leidimo gavimo; 2) ieškovės siekiamas perduoti darbų rezultatas yra su esminiais trūkumais (ne visos sudėties), dėl to negali būti naudojamas pagal savo normalią paskirtį (CK 6.648 straipsnio 6 dalis). Nė vieno iš apeliacinės instancijos teismo argumentų ieškovė kasaciniame skunde neginčijo, o tik pateikė savitą, subjektyvią, nei tikrovės, nei faktinių aplinkybių neatitinkančią įvykių versiją. Nesuėjęs įstatyme nustatytam vienerių metų ieškinio senaties terminui, nėra ir jokie pagrindai traktuoti, kad šiuo atveju yra suėjęs senaties terminas delspinigiams skaičiuoti.
- 28.5. Ieškovė, nesutikdama su teismų atliktu įrodymų vertinimu, niekaip neįrodinėjo teisės normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, įrodymų tyrimą ir vertinimą, pažeidimų ar nukrypimo nuo kasacinio teismo praktikos. Teismų sprendimuose konstatuotos faktinės aplinkybės bei jų pateiktas vertinimas buvo siejamas visiškai ne su ieškovės pareiga jau sutarties sudarymo metu iš anksto žinoti ir numatyti būtinybę parengti atskirą Vakarų gatvės statybos projektą, o grindžiamas ieškovės pareiga prieš pasirašant sutartį žinoti, numatyti (o taip pat informuoti apie tai atsakovę), kad, nesant suprojektuotos privažiavimo gatvės, ieškovės priimtų įsipareigojimų įgyvendinimas nuo pat pradžių yra neįmanomas bei neįgyvendinamas. Byloje nėra duomenų, kad tokia informacija ieškovei buvo nepasiekiamą. Ieškovė šių tik kasaciniame skunde ginčijamų aplinkybių neginčijo nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teisme, todėl jas kelti tik kasaciniame skunde ieškovė neb turi ir jokie formalaus įstatyme įtvirtinto pagrindo (CPK 347 straipsnio 2 dalis).
- 28.6. Teigdama, kad sutarties nepavyko įvykdyti dėl Palangos miesto savivaldybės kaltės ir neteisėtų reikalavimų, ieškovė niekada neprašė jos įtraukti į bylą, neskundė Palangos miesto savivaldybės administracijos veiksmų įstatymo nustatyta tvarka nei pati, nei niekada nesiūlė to daryti atsakovei.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl ieškinio senaties termino atsakovės priešiškinio reikalavimams pradžios momento

29. CK 1.124 straipsnio 1 dalyje reglamentuota, kad ieškinio senatis – tai įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį. Ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja (CK 1.126 straipsnio 2 dalis). Ieškinio senaties termino pabaiga iki ieškinio pareiškimo yra pagrindas ieškinį atmesti; jeigu teismas pripažįsta, kad ieškinio senaties terminas praleistas dėl svarbios priežasties, pažeistoji teisė turi būti ginama, o praleistas ieškinio senaties terminas atnaujinamas (CK 1.131 straipsnio 1 ir 2 dalys).
30. Bendroji taisyklė, reglamentuojanti ieškinio senaties termino pradžią, įtvirtinta CK 1.127 straipsnio 1 dalyje, kur nustatyta, kad ieškinio

senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos; teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą; šios taisyklės išimtis nustato CK ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai. Jeigu prievolei įvykdyti yra nustatytas terminas, tai iš tokios prievolės atsirandančio reikalavimo ieškinio senaties terminas prasideda pasibaigus prievolės įvykdymo terminui (CK 1.127 straipsnio 2 dalis).

31. Nagrinėjamoje byloje šalių ginčas kilo iš projektavimo rangos sutarties vykdymo. Byloje nustatyta, kad projektavimo rangos sutartini ieškovė įsipareigojo ne tik parengti techninį darbo projektą, tačiau ir pateikti jį atitinkamoms institucijoms derinti, kad būtų gautas statybą leidžiantis dokumentas; gauti prisijungimo sąlygas bei statybą leidžiantį dokumentą. I-uoju etapu techninis darbo projektas turėjo būti pateiktas atitinkamoms institucijoms derinti iki 2018 m. lapkričio 30 d., tačiau tai padaryta nebuvo. Byloje taip pat nustatyta, kad ir po šio projektavimo darbų sutartyje nustatyto I-ojo etapo termino šalys dėjo pastangas tam, kad sutartis vis dėlto būtų įvykdyta ir jos tikslas gauti statybą leidžiantį dokumentą būtų pasiektas. 2019 m. ieškovė keturis kartus teikė prašymus išduoti statybą leidžiantį dokumentą ir visus šiuos kartus prašymas buvo atmestas. Šalių bendradarbiavimas nutrūko tik 2021 m. rugsėjo 24 d., kai ieškovė grąžino atsakovei savo darbo rezultata (parengtą projektą tokios apimties, kokios jis parengtas), o atsakovė 2021 m. rugsėjo 24 d. atsisakė jį priimti kaip netinkamą.
32. Ieškovė kasaciniame skunde teigia, kad šiuo atveju ieškinio senaties terminas priešieškiniui pareikšti turėtų būti skaičiuojamas nuo 2018 m. lapkričio 30 d., kai sutartyje nustatytu terminu nebuvo gautas statybos leidimas (CK 1.127 straipsnio 2 dalis). Tačiau bylą nagrinėję teismai, nustatę, kad šalys pasibaigus sutarties įvykdymo terminui vis dar bandė spręsti susidariusią situaciją geranoriškai, pripažino, kad atsakovei apie jos teisių pažeidimą tapo galutinai žinoma ne vėliau kaip 2021 m. rugsėjo 17 d., kai ieškovė atsiuntė atsakovei savo parengtą daugiabučio namo projektą, todėl šią dieną laikė ieškinio senaties termino pradžią.
33. Nagrinėjamoje kasacinėje byloje aktualūs ir taikytini Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimai, kad ieškinio senaties termino pradžios ir pabaigos nustatymo klausimas, taip pat sustabdymo, nutraukimo ir atnaujinimo pagrindų nustatymas yra fakto klausimai ir kasaciniame teisme nenustatomi (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 353 straipsnio 1 dalis), tačiau kasacinis teismas, remdamasis teismų nustatytomis aplinkybėmis, turinčiomis reikšmės ieškinio senaties termino pradžios nustatymui, teisės taikymo aspektu patikrina, ar bylą nagrinėję teismai teisingai taikė ir aiškino ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugpjūčio 24 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-328-219/2017 26 punktą; 2023 m. vasario 23 d. nutarties baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-37-648/2023 68 punktą ir kt.).
34. Kasacinio teismo nuosekliai formuojamoje praktikoje nurodoma, kad ieškinio senatį reikia taikyti ne mechanškai, nes tai būtų nesuderinama su teismo pareiga vykdyti teisingumą, o atsižvelgiant į įvairias aplinkybes – šalių elgesį, jų aktyvumą, jų ginamos vertybės svarbą, lyginant ją su būtinybe remtis ieškinio senaties instituto normomis. Kiekvieni konkrečių atvejų turi būti ieškoma protingos dviejų viešųjų interesų – užtikrinti realią pažeistų subjektinių teisių apsaugą ir garantuoti teisinių santykių stabilumą bei apibrėžtumą – pusiausvyros (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-421-1075/2018, 26 punktas).
35. Atsakovė priešieškinyje, taip pat ir vėlesniuose procesiniuose dokumentuose nuosekliai teigia, kad ieškovės parengtas projektas neatitinka įstatymo reikalavimų, parengtas ženkliai praleidus sutartyje nustatytus terminus, yra ne visos apimties ir neatitinka esminės šalių pasirašytos sutarties sąlygos (tikslas, rezultato) – nebuvo gautas statybą leidžiantis dokumentas, atsakovė prarado šio projekto investuotoją ir jai šios sutarties rezultatas tapo beprasmis, todėl atsakovė 2021 m. rugsėjo 24 d. atsisakė priimti ieškovės darbo rezultata ir reikalavo pagal sutartį ieškovei sumokėtus 55 316,50 Eur priteisti jai kaip nuostolių atlyginimą.
36. Pagal CK 6.652 straipsnio 4 dalį jeigu rangovas pažeidžia viso darbo atlikimo galutinį terminą, tai užsakovas turi teisę atsisakyti priimti įvykdžius prievolę atliktą darbą ir pareikalauti iš rangovo atlyginti dėl termino praleidimo padarytus nuostolius, jeigu dėl termino praleidimo prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę. Toks teisinis reguliavimas suponuoja, kad užsakovas rangos sutartinuose santykiuose, rangovui praleidus viso darbo galutinį terminą, turi teisę atsisakyti priimti įvykdžius prievolę atliktą darbą ir pareikalauti iš rangovo atlyginti dėl termino praleidimo padarytus nuostolius tik tuo atveju, jei darbų įvykdymas tokomis sąlygomis užsakovui prarado prasmę. Tačiau pažymėtina, kad šia teise užsakovas turi teisę pasinaudoti, jeigu nustatoma, kad terminas buvo praleistas dėl rangovo kaltės. Jeigu termino praleidimą lėmė užsakovo arba abiejų šalių veiksmai ar neveikimas, užsakovo patirti nuostoliai turi būti mažinami tiek, kiek juos ar jų padidėjimą lėmė paties užsakovo veiksniai ar neveikimas.
37. Toks atsakovės pasirinktas ir byloje įrodinėjamas priešieškinio faktinis pagrindas, kad ji patyrė nuostolių, ieškovei nei per sutartyje nustatytą terminą, nei per vėliau vykusias šalių derybas nepasiekus projektavimo rangos sutartyje sutarto rezultato, atitinka CK 6.652 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą užsakovo teisę atsisakyti priimti ir atsiskaityti už rangovo atliktų darbų rezultata, kai rangovas pažeidžia viso darbo atlikimo galutinį terminą ir dėl termino praleidimo prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę.
38. Atsižvelgdama į atsakovės pasirinktą teisių gynimo būdą, taip pat byloje nustatytas aplinkybes apie sutarties šalių bendradarbiavimą ir pastangas vykdyti sutartį jau pasibaigus joje nustatytam įvykdymo terminui (toku būdu faktiškai nustačius papildomą terminą sutarčiai įvykdyti, CK 6.209 straipsnis), teisėjų kolegija teisės taikymo aspektu konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai, vertindami šalių elgesį po sutartyje nustatyto termino pabaigos ir padarę išvadą, jog ieškinio senaties terminas šiuo atveju prasidėjo faktiškai nutrūkus sutartiniams santykiams – ieškovei atsiuntus parengtą daugiabučio namo projektą, o atsakovei atsisakius jį priimti, nepažeidė pirmiau aptartų ieškinio senatį reglamentuojančių teisės normų, nenukrypo nuo kasacinio teismo suformuotos šių normų aiškinimo ir taikymo praktikos.
39. Kasaciniame skunde taip pat keliamas klausimas dėl ieškinio senaties termino taikymo priešieškinio reikalavimui priteisti delspinigius (bet nekeliamas klausimas dėl pagrindo skaičiuoti delspinigius egzistavimo). Atsakydama į šį kasacinio skundo argumentą, teisėjų kolegija nurodo, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas CK 1.127 straipsnio 5 dalį, yra ne kartą pažymėjęs, nuo kurio momento skaičiuojamas ieškinio senaties terminas reikalaujant delspinigių reikalavimams priteisti delspinigius pareikšti nustatytas šešių mėnesių ieškinio senaties terminas skaičiuojamas nuo pagrindinės prievolės įvykdymo termino pažeidimo kiekvienai praleistai dienai (arba kitam sutartyje nustatytam laikotarpiui) atskirai, todėl už paskutinius šešis mėnesius iki ieškinio dėl delspinigių išieškojimo pareikškimo delspinigiai gali būti priteisiami, nors ieškinyje pareikštas praėjus daugiau kaip šešioms mėnesiams nuo pagrindinės prievolės įvykdymo termino pažeidimo, nes tokiame reikalavimui pareikšti ieškinio senaties terminas nėra pasibaigęs (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-994/2001; kt.).

Dėl įrodymų vertinimo taisyklių taikymo sprendžiant dėl projektavimo rangos sutarties (ne)tinkamo įvykdymo

40. Kasaciniame skunde taip pat teigiama, kad bylą nagrinėję teismai pažeidė įrodymų vertinimo taisykles, nepagrįstai konstatavę esminę civilinio ginčo faktinę aplinkybę – kad sutarties sudarymo metu ieškovei kaip projektuotojai buvo ar turėjo būti žinoma, jog egzistuoja būtinybė parengti atskirą Vakaro gatvės tęsinio projektą, o to nepadarius projektavimo sutarties įvykdymas yra neįmanomas.
41. Kasacinis teismas savo praktikoje yra išaiškinęs, kad rangos sutarties dalyką sudaro tam tikro darbo rezultatas, kuris šios sutarties atveju atlieka svarbiausią vaidmenį. Pagal rangos sutartį yra įsipareigojama dėl tam tikro darbo rezultato sukūrimo ar pasiekimo ir jo, kaip atskiro objekto ar tam tikros jo dalies, perdavimo kitai šaliai (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 5 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-543/2012).
42. Projektavimo ir tyrinėjimo darbų sutarties samprata yra pateikta CK 6.700 straipsnyje – projektavimo ir tyrinėjimo darbų sutartimi yra

laikoma sutartis, kuria rangovas (projektuotojas, tyrinėtojas) įsipareigoja atlikti pagal užsakovo užduotį tyrinėjimo ir projektavimo darbus, parengti techninius dokumentus ar sukurti kitokį darbų rezultatą ir perduoti jį užsakovui, o užsakovas įsipareigoja priimti darbų rezultatą ir sumokėti už atliktą darbą. Tokia projektavimo ir tyrinėjimo rangos sutarties samprata rodo šios rūšies rangos skirtumą nuo kitų rangos rūšių. Projektavimo rangos sutarties pagrindu atsiradę teisiniai santykiai išskiriami dėl sutarties dalyko – užsakomų darbų ir jų rezultato pobūdžio: projektavimo rangos sutarties atveju statinis projektuojamas individualios užduoties pagrindu, tokio projekto sukūrimui vykdomos leistinų sprendinių paieškos darant brėžinius, o darbo rezultatas matyti dokumentuose – techniniame projekte. Taigi, projektavimo rangos sutarties dalykas – kūrybinės veiklos rezultatas, įforminamas projekciniais samatiniais dokumentais, reikalingais tam tikram objektui statyti arba įrengti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-176-823/2021, 47 punktas).

43. Rangovo, kaip projektavimo ir tyrinėjimo darbų sutarties šalies, pareigos yra atskleistos CK 6.702 straipsnyje. Vadovaujantis šios nuostatos 1 dalimi, rangovas, be kita ko, privalo atlikti projektavimo ir tyrinėjimo darbus pagal sutarties, užduoties ir kitų pradinių duomenų nustatytus reikalavimus; parengtus techninius dokumentus suderinti normatyvinių statybos dokumentų nustatyta tvarka su užsakovu, o įstatyme nustatytais atvejais – su atitinkamomis valstybės ar savivaldybių institucijomis, arba atlikti jų ekspertizę; atlikdamas darbus ir derindamas parengtus techninius dokumentus, bendradarbiauti su užsakovu.
44. Projektuotoją saisto pareiga paisyti statybos teisinius santykius reglamentuojančiuose teisės aktuose ir normatyviniuose dokumentuose nustatytų reikalavimų. Kasacinio teismo praktikoje šiuo aspektu yra pažymėta, kad užsakymas atlikti projektavimo darbus yra susijęs su viešosios teisės normų reikalavimais, kurių imperatyvūs pobūdis riboja projektavimo rangos sutarties šalių laisvę. Kasacinio teismo praktikoje taip pat nurodyta, kad statinio projektavimo užduotis ir privalomieji projekto rengimo dokumentai yra projektavimo darbų atlikimo pagrindas, todėl projektuotojas (rangovas) patikrina užduotį ir pradinius duomenis, nes tinkamai neįvykdžius šios prievolės neįmanoma atlikti projektavimo darbų, neiški darbus apimtis. Projektuotojas, kaip profesionalas, turi žinoti šiai sričiai taikytinų imperatyviųjų teisės normų reikalavimus ir gebėti įvertinti, ar užsakovo pateikti projektavimui atlikti būtinai duomenys yra tinkami ir pakankami tam, kad galėtų būti pasiektas projektavimo rangos sutartimi siekiamas tikslas. Projektavimo ir tyrinėjimo rangos sutarčiai taikytinas CK 6.659 straipsnis ir jame nustatyta bendroji rangovo pareiga nedelsiant įspėti užsakovą apie iš jo gautos medžiagos, kito turto ar dokumentų trūkumus, dėl kurių kyla grėsmė atliekamo darbo tinkamumui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-176-823/2021, 48 punktas). Taigi, projektuotojas turi bendradarbiauti su užsakovu ir, kaip savo srities profesionalas, įvertinti, ar užsakovo jam pateikta užduotis nėra akivaizdžiai neįgyvendinama, ar pateikti dokumentai yra pakankami ir jam nebus užkirstas kelias teisės aktuose nustatyta tvarka pasiekti projektavimo sutartyje nustatytą rezultatą. Reikalavimas įvertinti jam pateiktą projektavimo užduotį ir dokumentus yra siejamas su siekiu atskleisti užsakovui, kuris gali nebūti profesionalu statybos teisinių santykių dalyviu, jam nežinomą informaciją, galinčią lemti negalimą įvykdyti jo pateiktą užduotį, jos įvykdymo apsunkinimą dėl to, kad pateikti dokumentai nėra pakankami, užduotis neatitinka teisės aktų reikalavimų ir pan. Vis dėlto tokia projektuotojo pareiga nepašalina užsakovo pareigos tinkamai vykdyti jam priskirtas funkcijas, susijusias su statybos procesu, be kita ko, pareigos tinkamai ir išsamiai suformuluoti užduotį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-170-403/2023, 24, 26 punktai).
45. Nagrinėjamoje byloje atsakovė priešėškiniu praše taikyti ieškovei civilinę atsakomybę už šalių projektavimo sutarties neįvykdymą, nes nei sutartyje sulgtu terminu, nei per vėliau vykusį šalių bendradarbiavimą sutarties tikslas – gauti statybą leidžiantį dokumentą – nebuvo pasiektas.
46. CK 6.246 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Pagal CK 6.256 straipsnio 2 dalį asmuo, neįvykdęs ar netinkamai įvykdęs savo sutartinę prievolę, privalo atlyginti kitai sutarties šaliai šios patirtus nuostolius, sumokėti netesybą (baudą, delspinigius). CK 6.205 straipsnyje nurodyta, kad sutarties neįvykdymu laikomas bet kokios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdymas, įskaitant netinkamą įvykdymą ir įvykdymo termino praleidimą.
47. Kai sutartinės prievolės neįvykdo ar netinkamai ją įvykdo įmonė (verslininkas), tai ji atsako visais atvejais, jei neįrodo, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita (CK 6.256 straipsnio 4 dalis). Sutartyje nesant išlygos dėl kaltės, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, verslininko sutartinė atsakomybė atsiranda be kaltės, ir, esant reikalavimui taikyti sutartinę civilinę atsakomybę, teismas turi nustatyti tris atsakomybės sąlygas: žalą, neteisėtus veiksmus ir priežastinį ryšį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472-684/2015).
48. Kadangi verslininkui taikoma atsakomybė be kaltės, todėl CK 6.258 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintas tokios verslininko atsakomybės be kaltės ribojimas. Pagal minėtą normą, neįvykdžiusi prievolės įmonė (verslininkas) atsako tik už tuos nuostolius, kuriuos ji numatė ar galėjo protingai numatyti sutarties sudarymo metu kaip tikėtiną prievolės neįvykdymo pasekmę. Ši norma įtvirtina vadinamąją nuostolių numatymo doktriną. Kadangi verslininkui taikoma atsakomybė be kaltės, tai minėta doktrina skirta griežtos atsakomybės poveikiui sušvelninti ir protingai verslininko atsakomybei riboti, kad ji neprarastų kompensacinio pobūdžio. Dėl to nurodytos CK 6.256 straipsnio 4 dalies ir 6.258 straipsnio 4 dalies normos visomet taikomos kartu, t. y. verslininkas atsako be kaltės tik už tokio dydžio nuostolius, kuriuos jis galėjo protingai numatyti. Kitoks aiškinimas paneigtų civilinės atsakomybės kompensacinį pobūdį ir sudarytų prielaidas kreditoriui nepagrįstai praturtėti skolininko sąskaita (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-377-611/2019, 34 punktas).
49. Pagrindinis apeliacinės instancijos teismo argumentas, kuriuo grindžiama skundžiamos nutarties išvada, jog ieškovei taikytina civilinė atsakomybė už projektavimo sutarties neįvykdymą, yra tai, kad ieškovė kaip profesionali projektuotoja prieš sudarydama projektavimo sutartį privalėjo įvertinti ją pateiktą projektavimo užduotį ir nustatyti jos ydingumą – kad dėl nurodyto pateikimo į ginčo žemės sklypą iš Vakaro gatvės reikės atlikti papildomus, sutartyje nenustatytus, darbus, tačiau, to nepadariusi, parengė techninį projektą su trūkumais ir, negavusi statybą leidžiančio dokumento, atliko neteisėtus veiksmus. Teisėjų kolegijos vertinimu, ši apeliacinės instancijos teismo išvada nėra pagrįsta byloje esančiais įrodymais ir išsamiais argumentais.
50. Įrodinėjimas civiliniame procese vyksta ir įrodymai vertinami CPK nustatyta tvarka. CPK 176 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad įrodinėjimo tikslas – teismo įsitikinimas, pagrįstas byloje esančių įrodymų tyrimu ir įvertinimu, kad tam tikros aplinkybės, susijusios su ginčo dalyku, egzistuoja arba neegzistuoja. Pagal CPK 185 straipsnio 1 dalį, teismas įvertina byloje esančius įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamų proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais. Kasacinio teismo praktikoje dėl įrodymų vertinimo pabrėžiama, kad faktą galima pripažinti įrodytu, jeigu byloje esančių įrodymų, kuriuos visapusiškai įvertino teismas, pagrindu susiformuoja teismo įsitikinimas, kad faktas buvo; reikia įvertinti kiekvieną įrodymą ir įrodymų visetą; išvados dėl įrodinėjimo dalyko įrodinumo turi būti logiškai pagrįstos byloje surinktais duomenimis; teismas gali konstatuoti tam tikros aplinkybės buvimą ar nebuvimą, kai tokiais įšvada padaryti pakanka byloje esančių įrodymų; įrodymų pakankamumas byloje reiškia, kad jie tarpusavyje neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia padaryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-42-684/2019, 30 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
51. Teisėjų kolegijos vertinimu, apeliacinės instancijos teismo sprendime nėra atskleistos aplinkybės, pagrindžiančios teismo išvadą, kad ieškovė, susipažinusi su projektavimo užduotimi, kurioje nustatytas pateikimas į ginčo žemės sklypą iš Vakaro gatvės, galėjo ir turėjo numatyti atitinkamų institucijų reikalavimą suprojektuoti ir pačią Vakaro gatvę. Skundžiamoje nutartyje yra tiesiog atkartojama atsakovės pateiktos N. Beigos išvados teiginys, kad, siekiant gauti statybą leidžiantį dokumentą namo statybai, privalu suprojektuoti ir privažiavimo kelius iki sklypo, taip pat gauti visus reikiamus suderinimus dėl kelio įrengimo. Tokia teisinio pobūdžio išvada privalo būti pagrįsta byloje nustatytais faktinėmis aplinkybėmis ir teisiniu reguliavimu. Tačiau skundžiamoje nutartyje nėra pateikta nei faktinių aplinkybių, susijusių su savivaldybės atsakymu derinti įvažį į sklypą, kol nėra parengtas Vakaro gatvės tęsinio statybos projektas, nei atitinkamo teisinio reguliavimo analizė.
52. Apibendrinama išdėstytus argumentus teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėjusio apeliacinės instancijos teismo išvada, jog atsakovė

tinkamai įrodė savo reikalavimo priteisti nuostolių atlyginimą iš ieškovės pagrįstumą, buvo padaryta netinkamai pritaikant proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą (CPK 176–185 straipsniai). Dėl šių pažeidimų galėjo būti nepagrįstai nustatyti ieškovės sutartinės atsakomybės pagrindai. Nustačius ir įvertinus ginčui nagrinėti reikšmingas aplinkybes, susijusias su ieškovės pareiga įspėti atsakovę apie projektavimo užduoties trūkumus, sprendžiant dėl CK 6.652 straipsnio 4 dalies ir kitų ginčo teisinį santykį reglamentuojančių teisės normų taikymo ir kartu dėl viso priešiškinio reikalavimo ar jo dalies pagrįstumo. Kadangi šios aplinkybės turi būti nustatomos iš naujo ir pagal įrodinėjimo rezultatai sprendžiami dėl ieškovės sutartinės civilinės atsakomybės taikymo, tai sudaro pagrindą panaikinti skundžiamą apeliacinės instancijos teismo procesinį sprendimą ir perduoti šią bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui (CPK 346 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas, 3 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

53. *Kasaciniam teismui nusprendus, kad byla grąžintina apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo, bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui. Pažymėtina, kad išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, kasaciniame teisme nepatirta. Ieškovė kasaciniam teismui pateikė dokumentus, patvirtinančius 1395 Eur žyminio mokesčio už kasacinį skundą sumokėjimą; atsakovė – dokumentus, patvirtinančius 1210 Eur išlaidas advokato pagalbai surašant atsiliepimą į kasacinį skundą.*

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. gegužės 18 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Klaipėdos apygardos teismui. Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Andžej Maciejewski

Agnė Tikniūtė

Donatas Šernas